

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Na boj na divje Amonite! — Stanje učiteljstva in pomen šole na Goriškem. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Oklice. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inzerat.

Na boj na divje Amonite!

I.

Kranjsko učiteljstvo malone prvači med tistim avstrijskim učiteljstvom, ki prejema za pošteno svoje delo nesramno nizke plače. Da ne pogine v trdem boju za obstanek kot izstradani pes na gnoju, se mora mučiti in napenjati kot nema žival. Krivica, ki se godi zlasti v tem pogledu kranjskemu učiteljstvu, kriči do neba, in ljudje, ki so je krivi, so vredni največjega zaničevanja!

Kranjsko učiteljstvo je nestrpno čakalo, da v letošnjem zasedanju kranjski deželni zbor, ki ima njega usodo v rokah, pravično, zahtevam časa in učiteljskega ugleda primerno reguluje učiteljske plače. To se tudi letos ni zgodilo! To je škandal, ki mu ne najdemo primere, to je sramota, ki pada z vsem svojim gnusom na tiste, ki so jo povzročili, in ki ostane na njih do konca dni!

Kranjski klerikalni poslanci so krivi, da je sto in sto trpečim učiteljskim rodovinom splavalo upanje do boljše bodočnosti po vodi, da so se odprli novi potoki solz in da je bila iznova vržena pravičnost med smrdeče odpadke, kamor sodijo samo še nesramni goljufi, katerih sovraštvo je sodnijsko in parlamentarno dokazano in za vekomaj pribito!

Kranjski klerikalni poslanci so v ravno kar zaključenem zasedanju deželnega zbora uprizorili nečastno igro, da so onemogočili delovanje deželnega zbora in da so preprečili regulacijo učiteljskih plač.

Naša dolžnost ni, da bi pripovedovali, koliko škode ima zaraditega vsa dežela. Povdariti moramo samo, da je obstrukcija kranjskih klerikalnih poslancev ukradla učiteljstvu namenjeni priboljšek, ki bi ga bilo gotovo deležno, da ni absolutist med poslanci-klerikalci on — dr. Šušteršič, ki ga lahko danes grize vest, da je odjedel kranjskemu učiteljstvu košček boljšega kruha ter postal tako — lahko bi rekli — tat težko in krvavo prisluženega našega plačila!

Tega moža, velikega katolika brez vere in srca, in vse tiste, ki so znjim enega mišljenja — in najsi so tudi naši stanovski tovariši! — zaničuje danes vse slovensko učiteljstvo, kakor še ni zaničevalo nikogar in ga sovraži prav iz globočin ogorčene duše!

Če bi imeli še kaj vere v pravičnost in kazen božjo, bi si želeli, da ljudi, ki nam kradejo kruh in žalijo z brezprimerno predrznostjo in primojduševsko ošabnostjo po svojih shodih, udari z vso svojo silo. Škandal in sramota je že samoobsebi, da so napravili ta atentat na naš kruh, a tisočkrat večji škandal in brezštevilnokrat večja sramota je, da se je izvršil ta atentat pod katoliško firmo, tako rekoč pod protektoratom ljubljanskega škofa, in da je med somišljeniki generala teh poštenih ljudi tudi nekaj Slomškarjev, torej članov našega stanu!

Ta sramota je tako velika, da je ne izbriše tisoč dobrih dejanj, če bi bili takih sploh zmožni te vrste ljudje, ki brez usmiljenja jemljejo učiteljstvu kruh in ga izkušajo ponižati pod svoje blatne čevlje!

Bili smo vedno prepričanja, da nam bodo nasprotovali in škodovali klerikalci vedno in povsod, ker je klerikalizem in sovraštvo do šole in naprednega učiteljstva eno in isto. Napredno kranjsko učiteljstvo je sicer mislilo, da najde med klerikalci-učitelji podpore vsaj takrat, kadar gre za izboljšanje lastnega gmotnega stanja, zato se je zvezalo s klerikalnimi svojimi tovariši o zadnjem velikonočnem shodu. Kranjsko napredno učiteljstvo je danes bridko varano v svojem mišljenju. Saj ve, da je oproda in desna roka Šušteršičeva poleg zmedenega filozofa Kreka in rejenega dekana Arkota učitelj Jaklič, voditelj »Slomškove zveze«, kot poslanec sodrug kravarjev in razgrajčev, ki spravljajo v lačne žepe dijete, a ne privoščijo lačnemu učiteljstvu koščka kruha!

Kranjski klerikalni poslanci so bili takoj v začetku zasedanja deželnega zbora proti izboljšanju učiteljskih plač, čeprav je govoril na shodu v Cerknici (dne 8. novembra) Šušteršič, da naj se učiteljem izboljšajo plače. Vemo namreč iz čisto zanesljivega vira, da so v klubu klerikalnih poslancev govorili tudi o regulaciji naših plač. Izmed 16 poslancev so bili za izboljšanje samo štirje poslanci! To posvetovanje se je vršilo sicer strogo zaupno, a vendar nam ni ušla niti ta tajnost! Vemo tudi popolnoma pozitivno, da se je izrazil dr. Šušteršič proti neki svoji sorodnici, da se ne bodo učiteljstvu izboljšale plače!

To so fakta, ki govore dovolj jasno in glasno in ki morajo vsakomur odpreti oči! Ako vse to vemo, je popolnoma umljivo, da ne moremo imeti pohvalne besede za ljudi, ki nosijo sovraštvo v srcu do nas, umevno je tudi,

da danes iskreno obžalujemo, da smo bili doslej vedno premalo ostri v besedi in pisavi proti take vrste ljudem!

Največja predrznost, ki spominja že na bolno domišljijo, je torej, da si upa dr. Šušteršič govoriti tako, kakor je govoril na že imenovanem shodu v Cerknici, rekoč:

»Na učiteljskem shodu je dejal ljubljanski župan in liberalni poslanec Hribar, naj se v namen izboljšanja učiteljskih plač zvišajo deželne priklade. Moje stališče je, da so učitelji res slabo plačani, na drugi strani pa bi se moralo bolj štediti pri novih šolah. Žalostno je v istini, gledati v vasi raztrgane bajte, v sredi pa šolsko palačo. (Kaj pa farovži z obsežnimi dvorišči, ki so zborovališča Šušteršičeve črede backov? Op. ured.) Kaj pomagajo take palače, če pa kmet kruha nima. Najprej skrbimo, da bo ljudstvo imelo kruha, potem zidajmo drage šolske stavbe. Otroci se morajo šolati, a zato ni treba tako dragih šolskih stavb sredi raztrganih bajt. Ljudsko šolstvo stane sedaj deželo čez en milijon kron. Kot poslanci kmetov ne moremo dovoliti, da bi se zvišale kmetske doklade v ta namen, da se zboljša učiteljem plača. Radi tega nismo sovražniki učiteljev, boljši prijatelji smo njihovi, nego liberalci. (Kako nesramna laž! Op. ured.) Zboljšajo naj se plače učiteljem, ampak ne na račun kmeta. Vlada naj pove, kaka državna sredstva hoče v ta namen dati; država naj plača, dežela, ki je na kantu, tega ne more storiti. Napravi naj se posebna šolska naklada, katero naj nosijo oni, ki imajo največ od šolstva in ki ne plačujejo nič deželnih doklad.

Liberalni učitelji sedaj posebno napadajo poslanca Jakliča in tudi mene. Meni psovke prav nič ne imponirajo in s psovkami ne bodo spravili s stališča, katero mi je dolžnost zavzemati kot kmečki poslanec. Ker je glasilo liberalnega učiteljstva na surov način žalilo poslance katoliško-narodne stranke in podlo blatilo ugled poslanca Jakliča, izjavljam, in uverjen sem, da bodo ostali poslanci z menoj istega mnenja, da dokler liberalno učiteljstvo za te nesramne psovke ne da klubu katoliško-narodnih deželnih poslancev zadostila, toliko časa vprašanja o zboljšanju učiteljskih plač ne pustimo v razpravo.

Ne radi sebe, ampak radi ljudstva smo to dolžni. Kdor napada kmečke poslance, žali kmetski stan.

Imamo pa še drug pogoj. Predno pride zadeva o zvišanju učiteljskih plač v deželni zbor, mora biti razširjena volivna pravica. Najprej pravico kmetu, potem pride drugo na vrsto.

Sedaj ve liberalno učiteljstvo, kaj mu je storiti. Dolžnost ima, tiste slabe tovariše, (Imenujte jih! Op. ured.) ki niso v čast učiteljskemu stanu, da te svoje nevredne tovariše izbacne iz svoje srede in poda izjavo, da se ne strinja s tem, kar počenjajo ti nevredneži. (Šušteršič misli, da ima v žepu tudi naše napredno učiteljstvo! Op. ured.) Pritiskajo naj na one, katerim so zaslomba, na liberalne poslance, da glasujejo za spremembo volilnega reda.»

Tako je govoril bog kranjskih klerikalcev, on — dr. Šušteršič. Znani »Pons asinorum« dr. Kreka je bil dovolj nesramen, ali te Šušteršičeve besede so superlativ nesramnosti: Brez volilne reforme in brez pasje-ponižne prošnje za odpuščanje, ker smo razžalili nadutega glavarja kranjskih kaldejcev in magijev, ni in ne bo izboljšanja učiteljskih plač! — Ta človek si res domišlja, da bomo v blato po-

cepali pred njim in ponižno povzdignili roke proti njemu in zatajili svoje nazore in svoje prepričanje!

Vse, kar so mu rekli drugi ljudje — in povedali so mu že čedne stvari! — je mirno vtaknil v žep, samo učiteljstvo smatra za tako nizko pod seboj stoječe, samo učiteljstvo ima za take berače, da ga mora prositi odpuščanja in potem še ne bo ničesar dobilo, če pojde po njegovih izjavah in po njegovi volji!

Siromaki smo učitelji, veliki siromaki, a nikdar in nikoli nas ne bo videla ta patološka prikazen klečati pred seboj. Ali nas ima ta človek za tako podle in brezznačajne? Ali meri značaj naprednega slovenskega učiteljstva po kopitu, po katerem so prikrojeni ljudje njegove vrste? Zahteva dr. Šušteršiča je ena iz med največjih neumnosti 20. stoletja, in nikakor ni mogoče, da bi jo izgovoril človek trezne pameti!

Stanje učiteljstva in pomen šole na Goriškem.

Novi šolski zakon iz l. 1869. je ljudsko šolo postavil na lastne noge, v tem letu je glede napredka zasijala učiteljstvu boljša bodočnost. Stari šolski zakon je nehal, novi pa je dobil moč. Šol. občine so bile razvrščene v 4 plačilne razrede z letno plačo 300, 400, 500 in 600 gld.

V kroniki neke ljudske šole je zapisano: »Dasiravno niso plače radi sedanje draginje (v l. 1869!) še po vsem povoljne, vendar niso primerjati prejšnjim. Vsak hlapec je bil bolje plačan!« Preteklo je 34 let, odkar je pokojnikova roka napisala v kroniko ravno navedene besede, in ako bi bil danes oni pisec še med živimi, bi v l. 1903. ponovno napisal: Vsak delavec je bolje plačan od učitelja! Učiteljske plače v naši deželi so popolnoma neprimerne! Razni paragrafi šol. zakonov so se v raznih zbornicah popravljali, a nikdar ni bilo v državni zbornici govora, da se osnovni zakon tako preustroji, da bo učitelj plačan tako kakor gre učitelju, ne pa beraču! Koliko časa sta ropotala po državni zbornici Ebenhoch in Lichstenstein s svojimi predlogi. Ali sta morda mislila na gmotno izboljšanje učiteljstvu ali morda na višjo njega izobrazbo? Kaj še! Njiju smoter je bil, pahnuti šolo zopet v jarem suženjstva. Živ krst se ni zmenil in se danes tudi bore malo briga za stradajoče učiteljstvo, njih udove in sirote. Čemu neki? Učitelj bodi tih in miren, on naj živi kot ptice v zraku in limbarji na polju. Plačan je tako imenitno, da je za življenje premalo, a za smrt preveč!

Največja zapreka šol. zakona je ta, da ima dva gospodarja, država nadzorstvo, a dežela finance. Že sv. pismo pravi, da dvema gospodarjema ni mogoče služiti! Težko, da so mislili na ravno navedeni izrek pri sestavljanju novega šolskega zakona, ali so pa nalašč ravnali po starem reku: Kogar bogovi sovražijo, ga naredo za učitelja. Priznati se mora dejstvo, da država vestno vrši dano ji nalogo nad ljudsko šolo. Porok so nam razni učni načrti, okrožnice, sploh se mora pripoznati, da se šola pod skrbnim državnim vodstvom prav lepo razvija. — Kaj pa dežela? Ali vrši tudi ona svojo dolžnost? Plača li učiteljstvo stanu primerno, da se lahko preživlja, ne da bi bilo primorano, iskati si postranskih zaslužkov. Gromoviti »Ne!« zadoni enoglasno iz vseh učiteljskih grl. Celih 33 let ni